

Bygga fågelholkar

Introduktion

I Sverige häckar varje år ca 70 miljoner fåglar av ungefär 250 olika arter. Många av dessa är flyttfåglar som kommer tillbaka till Sverige under våren. Ett stort antal fåglar behöver då tillgång till bohål. Tyvärr råder det en skriande bostadsbrist bland fåglar som bor i hålor eftersom det moderna skogsbruket tar bort gamla träd med naturliga bohål eller de som hackspettar har gjort. För att hjälpa fåglarna kan man bygga fågelholkar. Om man dessutom sätter upp dem i anslutning till fritidshemmet och skolgården blir det ett spännande moment för barn att följa fåglarnas familjeliv, samtidigt som de får erfarenhet av att hjälpa naturen. Under denna aktivitet samarbetar barnen för att bygga och sätta upp fågelholkar. (Aktiviteten kan också göras i kombination med andra aktiviteter, t.ex. att bygga egna bihotell av vassrör.)

Material och förberedelser

Naturskolepedagogen

Eventuellt kan vi ta hjälp av utrustning och lokaler på fritidshemmet/skolan som förenklar aktiviteten (man kan exempelvis göra aktiviteten i en slöjdsal på skolan).

Material

- **BRÄDOR:** Brädor för att bygga fågelholken. Dessa kan vara av olika dimensioner (för en lite "snyggare" holk, eller av en och samma bräda (holken blir då lite enklare). Eventuellt är brädorna redan förberedda (dvs sågade i bitar) och kan då sättas ihop som en "byggsats".
- **VERKTYG:** ett urval av hammare, skruvdragare/borrmaskin med bits och borr, (inklusive ett större för att göra hål i framsidan; förslagsvis 32 mm i diameter) spikar och/eller skruvar. Linjal och vinkeljärn behövs för att markera såglinjer. Eventuellt såg.
- **ÖVRIGT:** spik och/eller skruv, takpapper (ej nödvändigt), spik eller rep/lina för att sätta upp holken. Eventuellt en "hjälpplåda" som gör det enklare att montera ihop fågelholkens delar. Blyertspennor. Första hjälpen-material (i alla fall plåster).

Anpassningar

- För yngre barn är det svårare att arbeta med såg och hammare. Därför kan det vara bra att skipa sågandet och använda en byggsats med färdiga brädbitar. Man bör också använda spik som inte är för tjocka då de blir svårare att slå i.

Deltagande grupp

- Den här aktiviteten funkar både inom- och utomhus. Att ha tillgång till en slöjdsal är en spännande och bra möjlighet för barnen att komma i kontakt med slöjddämnet, vilket ofta börjar på mellanstadiet.

Det är bra att kunna arbeta vid några bord/bänkar då man sågar och spikar.

- Barnen kommer att arbeta i små grupper; fundera kring **gruppindelning**.
- Ha gärna första hjälpen-material nära tillhands.
- **Dokumentera** gärna med kamera!

Utförande

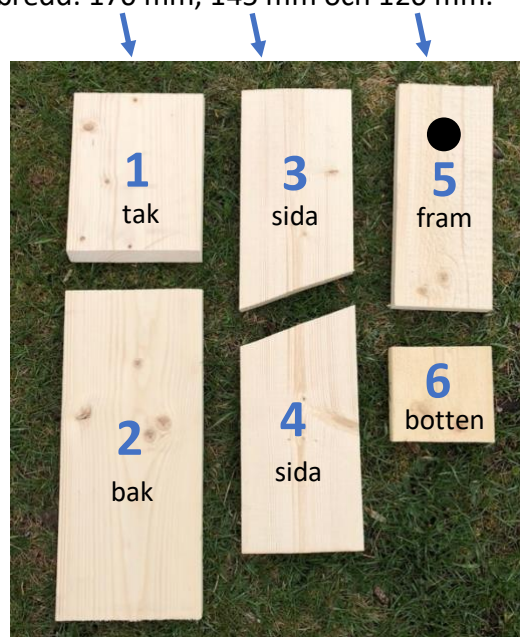
Barnen delas in i grupper. 2–3 barn per grupp är bra. Naturpedagogen inleder med att prata med barnen om fåglar; vilka arter finns det runt skolan? Är de flyttfåglar eller stannfåglar? Finns det ställen där de gillar att bo? Har fåglar problem och hur kan vi människor hjälpa dem?

Berätta och visa hur man bygger en fågelholk. Förklara att barnen ska samarbeta – alla får chansen att hjälpa till och prova. Poängtera också att vi bygger holkarna *tillsammans* och kommer sätta upp dem vid fritidshemmet/skolan så att alla kan se hur det går. (Barnen ska alltså inte ta hem holkarna. Däremot kan man uppmuntra barnen att göra egna holkar, t.ex. hemma eller med en kompis.)

Delar till "standardmodell":

Så här ser delarna i en fin "standardmodell" ut. Alla brädorna är 22 mm tjocka. Bredden varierar dock. Här har vi använt brädor av tre olika bredd: 170 mm, 145 mm och 120 mm.

1. **Tak.** 17 x 23 cm. Ena kortändan är något snett avsågad för att passa mot bakdelen av holken.
2. **Bak.** 17 x 40 cm. Det är bra att den är lite längre för att kunna sätta fast den färdiga holken.
3. **Sida.** 14,5 x 25/30 cm.
4. **Sida.** Som ovan.
5. **Fram.** 12 x 30 cm. Glöm inte att borra ett hål! Hålet bör vara minst 25 mm i diameter men gärna ca 30–32 mm för att passa fler fågelarter.
6. **Botten.** 12 x 12 cm.

Beskrivning steg-för-steg:

Spika fast de två sidorna i bakstycket. Sätt in botten längst ned mellan sidorna och spika fast med fyra spikar genom sidorna. Spika fast taket ovanpå sidorna och med den snedsågade delen mot bakstycket. Tryck in framdelen där den ska sitta och *skruva* (här är det bäst att inte använda spik) fast den med två skruvar högt upp genom sidorna (nära taket). Framdelen ska sitta stadigt fast, men ska gå att öppna för att kunna städa ur holken efter häckningssäsongen genom att dra ut nedre ändan av framdelen.

Sätt upp holkarna någonstans nära skolans område så att barnen kan följa vad som händer. Om barnen är sugna kan man också måla eller "pynta" holkarna efter eget tycke.

Bra att tänka på

- Tänk på säkerheten med verktyg och spikar/skruvar.
- Se till att barnen turas om med uppgifterna.

Efterarbete

- Städa upp platsen och titta särskilt efter tappade spikar och skruvar.

Möjligheter att "arbeta vidare" på ett lekfullt sätt

- Gör en holkdagbok och anteckna vad som händer.
- Rita och måla fåglar, eller bygg fåglar av pysselmaterial.

Möjligheter att "länka" aktiviteten till läroplanen

Kolla gärna med elevernas lärare om de arbetar med något som knyter an till aktiviteten.

- NO Arbeta vidare allmänt kring fåglar: vilka olika arter finns det i Sverige och vid skolan? Hur går det med holken? När någon flyttar in, ta reda på mer kring den arten. Arbeta med faktatexter.
- SO Varifrån kommer flyttfåglarna? Arbeta med geografi och ta reda på mer om fåglarnas liv. Kan det vara så att de har träffat på lejon och elefanter under vintern? Vad händer om naturen i deras övervintringsområden förstörs? Hur påverkar det i så fall naturen i Sverige?
- Engelska/hemspråk. Vad heter olika slags fåglar på engelska/hemspråket? Enklast är om man håller sig till olika kategorier av fåglar (istället för enskilda arter), t.ex. fink, sparv, örn, falk, and, hackspett och ugglor.

Ytterligare inspiration

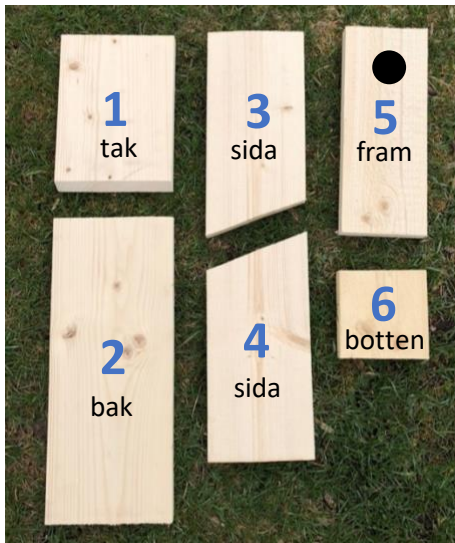
Det finns gott om pedagogiskt material att arbeta vidare med! Kolla gärna in följande källor för tips:

- Naturskyddsföreningens inspirationsmaterial kring fåglar och fågelholkar. www.naturskyddsforeningen.se/inspiration-tips-och-verktyg/hjalp-faglarna-bygg-en-fagelholk/.
- SM i fågelholk. Varför inte låta klassen skicka in ett bidrag och tävla i SM i fågelholk?! www.naturskyddsforeningen.se/kampanj/sm-i-fagelholk/.
- Naturhistoriska riksmuseets sidor om fåglar och fågelholkar. www.nrm.se/faktaomnaturenochrymden/djur/faglar/fagelholkar.1086.html.
- Bioresurs har ritning och information om olika holkar beroende på fågelart. bioresurs.uu.se/ettmylleravliv/myller-av-liv/tatorterna/ut-och-undersok/bygg-en-fagelholk/.
- BirdLife Sverige (tidigare Sveriges Ornitologiska Förening). birdlife.se/.

Bygg en fågelholk

Holken har sex delar

Så här ska den se ut

1. Spika fast de två sidorna på baksdelen.
Använd fyra spikar som du spikar in genom baksdelen.

2. Spika fast botten. Använd fyra spikar som du spikar in genom sidorna.

3. Spika fast taket på sidorna.
Två spikar räcker.

4. Skruva fast framsdelen. Använd två skruvar som du skruvar in genom sidorna (nära taket).

